

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรี โดยมีขั้นตอนการดำเนินการพัฒนาหลักสูตร 5 ขั้นตอน คือ การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน การสร้างหลักสูตร การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ การทดลองใช้หลักสูตร การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร โดยมีผลการวิจัยสรุป และอภิปรายผลได้ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรี สรุปผลได้ดังนี้

1. ได้หลักสูตรบูรณาการที่มีคุณภาพอยู่ในระดับดีมาก หลักสูตรมีองค์ประกอบครบถ้วนมีความสอดคล้องกับโครงการการศึกษาพหุภาษาและมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการเรียนหลักสูตรบูรณาการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียนผ่านเกณฑ์อยู่ในระดับดีมาก
4. เจตคติต่อเอกลักษณ์ไทยของนักเรียนหลังการเรียนหลักสูตรบูรณาการสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

ตอนที่ 1 ผลการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรี ได้หลักสูตรที่มีองค์ประกอบครบถ้วน หลักสูตรมีคุณภาพอยู่ในระดับสูงหรือดีมาก

มีความถูกต้องเหมาะสมสอดคล้องกับสภาพของชุมชนและความต้องการของผู้เรียน ทั้งนี้ เนื่องจากผู้วิจัยได้ดำเนินการพัฒนาหลักสูตรอย่างเป็นระบบตามขั้นตอน 5 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน โดยศึกษาจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตรและการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการศึกษาศาสตร์แกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และหลักสูตรกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมและสำรวจความต้องการของชุมชน จากบุคคลที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้ศึกษานั้นนำมาเป็นตัวกำหนดแนวทางในการพัฒนาหลักสูตร โดยคำนึงถึงความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพชุมชนและความต้องการของผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ ทาบา (Taba, 1962) ที่ใช้กระบวนการพัฒนาหลักสูตรที่เริ่มจากระดับรากหญ้าสู่ระดับบน คือการวินิจฉัยความต้องการไปจนถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และวิเคราะห์หลักสูตรมีประโยชน์เพื่อนำมากำหนดองค์ประกอบต่าง ๆ ของหลักสูตร จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญต่อการพัฒนาหลักสูตรเป็นอย่างยิ่ง (วิชัย ประสิทธิ์วิวัฒินเวช, 2542, หน้า 90)

ขั้นที่ 2 การสร้างหลักสูตร ผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการพัฒนาหลักสูตรของทาบา (Taba, 1962) โดยผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลพื้นฐานที่สำคัญ ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหลักสูตร

1. วินิจฉัยความต้องการ สำรวจสภาพปัญหาของท้องถิ่นซึ่งการดำเนินงานในขั้นตอนนี้เป็นการศึกษา วิเคราะห์สภาพความต้องการของชุมชนเพื่อใช้เป็นตัวกำหนดแนวทางหรือสภาพที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนและเพื่อจัดเตรียมข้อมูลที่จำเป็นในการสร้างหลักสูตร โดยผู้วิจัยศึกษาค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลพื้นฐานจากเอกสาร ตำรา และสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรในการจัดสาระการเรียนรู้และการเรียนการสอนตามหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรี จำนวน 25 คน ได้แก่ ผู้ปกครองนักเรียน 5 คน ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จำนวน 5 คน ผู้บริหาร จำนวน 5 คน นักเรียนจำนวน 10 คน ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เพื่อกำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ซึ่งผลจากการวินิจฉัยความต้องการ สำรวจสภาพปัญหาของท้องถิ่น พบว่าชุมชนหรือท้องถิ่นต้องการให้มีการจัดทำสาระการเรียนรู้ เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย

2. กำหนดวัตถุประสงค์เฉพาะ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มาเป็นแนวทางในการกำหนด หลักการและกำหนดจุดประสงค์เฉพาะของ หลักสูตรที่เป็นมาตรฐานการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อไปนี้

2.1 เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจเอกลักษณ์ความเป็นไทย

2.2 เพื่อให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของความเป็นไทย

2.3 เพื่อให้ผู้เรียนแสดงออกความเป็นคนไทย และถ่ายทอดความเป็นไทยให้กับผู้อื่น ด้วยความภูมิใจ

2.4 เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจ และแสดงความเป็นไทย บนพื้นฐานความถูกต้อง มีทัศนคติที่ดีต่อความเป็นคนไทย ชื่นชม เห็นคุณค่าของความเป็นไทย และรู้จักรักษาให้เป็นมรดกสืบไป

2.3 การเลือกเนื้อหาสาระ ผู้วิจัยได้คัดเลือกเนื้อหาสาระที่สำคัญสอดคล้องกับ หลักสูตร มาจัดทำเป็นหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและ วัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย โดยคำนึงถึงวัยและความสามารถของผู้เรียนในระดับ ประถมศึกษาปีที่ 5 ดังนี้

2.3.1 เอกลักษณ์ไทย

2.3.2 ภาษาไทย

2.3.3 มารยาทไทย

2.3.4 รำไทย

2.3.5 การละเล่นของไทย

2.3.6 อาหารไทย

2.3.7 เทศกาลสำคัญของไทย

2.4 การจัดลำดับเนื้อหาสาระ โดยเรียงลำดับก่อนและหลังของสาระการเรียนรู้ให้ เหมาะสมและต่อเนื่อง สาระการเรียนรู้ที่นำมาจัดคำนึงถึงวุฒิภาวะ ความสามารถความสนใจของ ผู้เรียนตรงตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยกำหนดระยะเวลาในแต่ละสาระการเรียนรู้ที่เหมาะสม ดังนี้

หน่วย	เนื้อหา	อัตราเวลาเรียนการเรียนรู้ (ชั่วโมง)
1	เอกลักษณ์ไทย	2
2	ภาษาไทย	3
3	มารยาทไทย	2
4	รำไทย	2

5	การเล่นของไทย	4
6	อาหารไทย	3
7	เทศกาลสำคัญของไทย	4
รวม		20

2.5 การคัดเลือกประสบการณ์เรียนรู้ ในการวิจัยเพื่อพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย ผู้วิจัยได้เลือกวิธีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด โดยได้ศึกษาดำรงและเอกสารเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การสอน มาใช้เป็นแนวทางในการคัดเลือกกิจกรรมที่เป็นประสบการณ์ในการเรียนรู้ให้เหมาะสมสอดคล้องกับเนื้อหาโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นจุดประสงค์ 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัยและจิตพิสัย เน้นการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ เน้นกระบวนการคิด การปฏิบัติ กระบวนการกลุ่ม กิจกรรมการเรียนรู้รูปแบบบูรณาการ เช่น การทำอาหารไทย และการเล่นไทย

2.6 การจัดลำดับประสบการณ์การเรียนรู้ โดยการนำประสบการณ์เรียนรู้ที่ได้คัดเลือกไว้ในขั้นที่ 5 มาจัดให้เหมาะสมกับเนื้อหา จุดประสงค์การเรียนรู้ และสอดคล้องกับคำอธิบายรายวิชาที่ได้วิเคราะห์แล้ว ปรับ ขยาย เพิ่มเติม สื่อการเรียนการสอนให้เหมาะสม

2.7 กำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล ผู้วิจัยกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล โดยกำหนดเกณฑ์การวัดผลประเมินผลและสร้างเครื่องมือสำหรับวัดและประเมินผล ให้ครอบคลุมทั้งด้านความรู้ ทักษะกระบวนการและคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม ใช้การวัดผล และประเมินผลตามสภาพจริงด้วยวิธีหลากหลาย เช่น การทดสอบ ประเมินการทำกิจกรรม ประเมินผลงานการปฏิบัติ การสังเกตพฤติกรรม เจตคติต่อเอกลักษณ์ไทย

ขั้นที่ 3 การประเมินหลักสูตรก่อนนำไปใช้ ผู้วิจัยได้ศึกษารูปแบบการประเมิน หลักสูตรจากเอกสารและตำราของนักการศึกษา นักพัฒนาหลักสูตรหลาย ๆ ท่าน ซึ่งผู้วิจัย เลือกใช้รูปแบบการประเมินหลักสูตรของปุยซองค์ (Puissance Measure) เพราะการประเมิน หลักสูตรตามรูปแบบนี้เหมาะสำหรับใช้ประเมินหลักสูตรที่สร้างเสร็จใหม่ ๆ และทำให้ทราบว่า หลักสูตรที่สร้างขึ้นนี้มีคุณภาพสูง ผลการวิเคราะห์มีความเที่ยงตรงเชื่อถือได้ เนื่องจาก การประเมินหลักสูตรตามรูปแบบนี้เป็นเทคนิคจากผลการศึกษาของกาเย่ และวอลเบสเซอร์ (Gagen & Walbesser, 1960 อ้างถึงใน วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537, หน้า 234) เป็นวิธีการประเมิน ด้วยการวิเคราะห์เกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญในการสร้างหลักสูตรซึ่งมีทั้งหมด 3 ส่วน คือ จุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนการสอน และการประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้ตารางวิเคราะห์ ปุยซองค์ มีเกณฑ์การวิเคราะห์ 2 ประการ คือ พฤติกรรมการเรียนรู้และรูปแบบของการเรียนรู้ ผลคิคำนวนออกมาเป็นตัวเลขบ่งชี้ว่าหลักสูตรนั้นมีคุณภาพในระดับใด ที่สอดคล้องกับแนวคิด

ของ สัจจ อุทรานันท์ (2532, หน้า 246 - 247) ที่กล่าวว่า การประเมินผลเบื้องต้นของหลักสูตร ก่อนนำไปทดลองใช้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญเพราะเป็นการทบทวนตรวจสอบหลักสูตร ที่จัดทำขึ้นว่ามีสิ่งใดที่บกพร่อง และสมควรได้รับการปรับปรุงแก้ไข ซึ่งผลการประเมินหลักสูตร โดยผู้เชี่ยวชาญ มีค่า P.M. เฉลี่ยเท่ากับ 12.59 ซึ่งสรุปตามเกณฑ์การประเมินได้ว่า หลักสูตรนี้มี คุณภาพสูงหรือดีมาก อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากจุดประสงค์ การเรียนรู้จะช่วยบอกถึงพฤติกรรม การเรียนรู้ของผู้เรียนที่แสดงออกมาให้เห็นได้โดยสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้ที่มีรูปแบบ การเรียนรู้ที่สามารถทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ ได้เป็นอย่างดี และการวัดผลและประเมินผล การเรียนรู้นั้นก็ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ผู้เรียนแสดงออกมาให้เห็น ได้อย่างชัดเจนเมื่อการเรียนรู้จบสิ้นลง

ขั้นที่ 4 การทดลองใช้หลักสูตร การนำหลักสูตรไปทดลองใช้โดยผู้วิจัยเป็นผู้สอน โดยทำการสอบก่อนเรียนด้วยแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน ได้คะแนนเฉลี่ย ของผลสัมฤทธิ์ก่อนการเรียนเท่ากับ 8.45 และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 2.94 แล้วผู้วิจัย ได้ดำเนินการสอนโดยใช้รูปแบบบูรณาการ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และทำการทดสอบหลังเรียนด้วย แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการเรียนชุดเดียวกันกับทดสอบก่อนเรียน ได้คะแนน เฉลี่ยของผลสัมฤทธิ์หลังการเรียนของนักเรียน เท่ากับ 12.70 และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.95 ผลจากการทดลอง คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และทำการสอบแบบวัดเจตคติ ต่อเอกลักษณ์ไทย ก่อนเรียน ได้คะแนนเฉลี่ยของเจตคติต่อเอกลักษณ์ไทยก่อนเรียนเท่ากับ 2.84 และมีค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .23 แล้วผู้วิจัยได้ดำเนินการสอนโดยใช้รูปแบบบูรณาการ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น และทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบวัดเจตคติต่อเอกลักษณ์ไทยหลังการเรียน ชุดเดียวกันกับทดสอบก่อนเรียน ได้คะแนนเฉลี่ยของเจตคติต่อเอกลักษณ์ไทย หลังการเรียนของ นักเรียน เท่ากับ 4.76 และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ .22 ผลจากการทดลอง คะแนน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ขั้นที่ 5 การปรับปรุงแก้ไขหลักสูตร ผู้วิจัยได้ปรับปรุงแก้ไขหลักสูตรทุกขั้นตอนตาม คำแนะนำของประธานกรรมการ กรรมการผู้ควบคุมวิทยานิพนธ์ และผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้มี ความเหมาะสมและทำให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยปรับปรุงโครงสร้างหลักสูตรก่อน นำไปใช้ปรับปรุงด้านภาษา อัตราเวลาเรียนให้เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้รูปแบบบูรณาการ และหลังจากนำหลักสูตรไปใช้แล้วได้พบข้อบกพร่องต่าง ๆ ทำให้ทราบว่ายังไม่สามารถจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และ ทักษะพิสัย จึงปรับกิจกรรมในสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยให้นักเรียนเข้าชม

นิทรรศการ ข้าว.....จากเมล็ดสู่เมล็ด ซึ่งทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และได้รับประสบการณ์ตรงเพิ่มมากขึ้น ทำให้สามารถจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายทั้ง 3 ด้าน คือ พุทธิพิสัย จิตพิสัย และทักษะพิสัย

ตอนที่ 2 ผลการนำหลักสูตรไปทดลองใช้ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีคะแนนเจตคติต่อเอกลักษณ์ไทยหลังทดลองใช้หลักสูตรสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แสดงว่า การทดลองใช้หลักสูตรส่งผลต่อความรู้เกี่ยวกับเอกลักษณ์ไทย และคุณลักษณะทางเจตคติที่เกิดจากการเรียนรู้เรื่อง รักษ์เอกลักษณ์ไทย ได้จริง ทั้งนี้เป็นเพราะการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียน ได้จากประสบการณ์ตรงโดยการลงมือปฏิบัติจริง และการใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย

หลักสูตรเกิดจากการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและชุมชน เพราะหลักสูตรที่นำมาทดลองใช้ได้ดำเนินการวินิจฉัยความต้องการ ด้วยการศึกษาค้นคว้าข้อมูลพื้นฐานของนักเรียนและโรงเรียน ศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน และศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 นำมาใช้เป็นข้อมูลในการสำรวจความคิดเห็นในการสร้างหลักสูตร ที่สอดคล้องกับแนวคิดของทาบ่า (Taba, 1962 อ้างถึงใน รุจิร ภู่อาระ, 2545, หน้า 61 - 64) ที่เชื่อว่า การพัฒนาหลักสูตรควรเริ่มจากการรวบรวมข้อมูลของชุมชนและโรงเรียน ซึ่งอาจเป็นทั้งความต้องการที่มีอยู่เดิมผสมผสานเข้ากับความต้องการใหม่แล้วสรุปเป็นความเห็นเดียวกับความต้องการของท้องถิ่น สอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาหลักสูตรของธำรง บัวศรี (2532, หน้า 153 - 159) ที่กล่าวว่าหลักสูตรนั้นจำเป็นต้องศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เป็นพื้นฐานของหลักสูตร เพื่อให้การพัฒนาหลักสูตรนั้นมีความถูกต้องทำให้ทราบความต้องการของสังคมและผู้เรียน

ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจความคิดเห็นผู้เกี่ยวข้อง ได้แก่ นักเรียน ผู้บริหาร ครูในโรงเรียน และผู้ปกครองนักเรียน ซึ่งผู้เกี่ยวข้องได้แสดงความคิดเห็นด้วยมากที่สุด คือ นักเรียนควรได้เรียนรู้เรื่อง เอกลักษณ์ไทย อีกทั้งควรนำเรื่องเอกลักษณ์ไทยมาสร้างเป็นหลักสูตรบูรณาการ เรื่อง รักษ์เอกลักษณ์ไทย

หลักสูตรจัดการศึกษาตามรูปแบบบูรณาการ เพราะต้องการให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและเรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ อย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กันตามความเหมาะสมของเนื้อหา และกระบวนการในสาระวิชาต่าง ๆ ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในลักษณะองค์รวมทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัยที่เป็นไปตามสภาพจริงของสังคม ดังที่ ทิศนา แจมมณี (2545, หน้า 145 - 146) ได้ไว้ว่าการบูรณาการเป็นการนำเนื้อหาสาระที่มีความหมายเกี่ยวข้องกันมาสัมพันธ์ให้เป็นเรื่องเดียวกัน

และจัดกิจกรรมเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในลักษณะที่เป็นองค์รวมและสามารถนำความรู้ความเข้าใจไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ สอดคล้องกับแนวคิดของชนาธิป พรกุล (2549, หน้า 57 - 58) กล่าวว่า การบูรณาการเป็นการเชื่อมโยงความรู้ในแนวนอนระหว่างหัวข้อ และเนื้อหาต่าง ๆ ที่เป็นความรู้ทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ พุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย

ผู้วิจัยเลือกใช้รูปแบบการบูรณาการที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เป็นการบูรณาการแบบผู้สอนคนเดียว จัดการเรียนรู้โดยเชื่อมโยงสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เป็นการบูรณาการระหว่างกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมกับกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี ภาษต่างประเทศ กำหนดสาระการเรียนรู้ในหัวเรื่องรักย์เอกลักษณะไทย ที่สอดคล้องกับชีวิตจริงทำให้นักเรียนได้ใช้ทักษะและได้ชวนขอความช่วยเหลือด้วยกระบวนการเรียนรู้ด้วยตัวนักเรียนเอง ดังที่ วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542, หน้า 46) กล่าวว่า การบูรณาการเป็นการนำศาสตร์ต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับมาผสมผสานกันเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการ การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ จึงเป็นการจำเป็นนำเอาความรู้สาขาวิชาต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กันมาผสมผสานกัน การจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการจะเน้นองค์รวมเนื้อหามากกว่าองค์ความรู้ของแต่ละรายวิชาและเน้นถึงการสร้างความรู้ของผู้เรียนมากกว่าการให้เนื้อหาโดยตัวครู สอดคล้องกับแนวคิดของ สิริพัชร เจษฎาวิโรจน์ (2546, หน้า 14) ที่กล่าวถึงความสำคัญของการเรียนรู้แบบบูรณาการได้ว่า ศาสตร์ทุกศาสตร์ไม่อาจแยกจากกันโดยเด็ดขาดได้ เช่นเดียวกับวิถีชีวิตของคนที่ต้องดำรงอยู่อย่างประสานกลมกลืนเป็นองค์รวม การจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาต่าง ๆ และฝึกทักษะหลาย ๆ ทักษะอย่างเชื่อมโยงสัมพันธ์กัน จะทำให้การเรียนรู้สอดคล้องกับชีวิตจริงและมีความหมายต่อผู้เรียนมากยิ่งขึ้น

หลักสูตรมีแผนการจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ เพราะเนื้อหาและองค์ประกอบต่าง ๆ ของแผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา .90 แต่ละแผนประกอบด้วย สาระการเรียนรู้ มาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด สาระสำคัญ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ (วิเคราะห์จากตัวชี้วัดทั้งหมดของหน่วย) ความรู้ ทักษะ/กระบวนการ คุณลักษณะอันพึงประสงค์ กระบวนการจัดการเรียนรู้ สื่อและแหล่งการเรียนรู้ การวัดประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ ธำรง บัวศรี (2532, หน้า 8; วิชัย วงษ์ใหญ่, 2537, หน้า 5) กล่าวว่า หลักสูตรที่มีคุณภาพจะต้องมีองค์ประกอบอย่างน้อย 5 ส่วน คือ จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อ และวิธีการประเมินผล แต่ละส่วนจะต้องมีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน

การทดลองใช้หลักสูตรส่งผลต่อความรู้เกี่ยวกับรักษ์เอกลักษณ์ไทยและคุณลักษณะทางเจตคติที่เกิดจากการเรียนรู้เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย ได้จริง ทั้งนี้เป็นเพราะการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่นักเรียนได้จากประสบการณ์ตรงโดยการลงมือปฏิบัติจริง และการใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย การศึกษาค้นคว้าจากที่ต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ในส่วนของเนื้อหาที่ผู้วิจัยนำมาพัฒนาหลักสูตรล้วนเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวเกี่ยวพันกับการดำรงชีวิตประจำวันของนักเรียน การจัดเนื้อหาเชื่อมโยงบูรณาการอย่างกลมกลืน โดยลำดับแรกผู้เรียนได้เรียนรู้เรื่องเอกลักษณ์ไทย ลำดับต่อมาได้เรียนรู้ถึงความสำคัญของเอกลักษณ์ไทย ลำดับสุดท้ายคือเห็นคุณค่าแล้วร่วมกันอนุรักษ์เอกลักษณ์ไทย การเชื่อมโยงบูรณาการเนื้อหาที่สอดคล้องเหมาะสมจะช่วยให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนน่าสนใจยิ่งขึ้น และช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นสอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐนิชาห์ วรรณภักย์ (2549) เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการสาระดนตรีแบบพหุวิทยาการ เรื่อง เพลงและภูมิปัญญาชาวบ้านเมืองแปดริ้ว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทักษะการขับร้องประสานเสียงเพลงประจำจังหวัดฉะเชิงเทราหลังการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เจตคติของนักเรียนต่อหลักสูตรบูรณาการหลังการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

นอกจากนี้ผลการวิจัยการพัฒนาหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โครงการการศึกษาพหุภาษา ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา จังหวัดชลบุรีในเรื่องผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสอดคล้องกับ ญัฐนิชาห์ วรรณภักย์ (2549) เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการสาระดนตรีแบบพหุวิทยาการ เรื่อง เพลงและภูมิปัญญาชาวบ้านเมืองแปดริ้ว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการสูงกว่าก่อนการทดลองใช้หลักสูตรบูรณาการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับวัชรินทร์ ดำรงค์สกุลชัย (2547) เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการสาระดนตรีนาฏศิลป์และอาชีพในท้องถิ่น เรื่อง “ระบำกริดยาง” สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของอำเภอบ้านค่าย พบว่าเจตคติต่อดนตรีและนาฏศิลป์ไทย หลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำหลักสูตรไปใช้

1. ผู้สอนตามหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย สามารถปรับอัตราเวลาเรียน สื่อการเรียนการสอน ปรับขยายเนื้อหาสาระ การวัดผลประเมินผลได้ตามความเหมาะสมทั้งนี้ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของผู้ใช้หลักสูตร
2. สถานศึกษาสามารถนำหลักสูตรบูรณาการ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องรักษ์เอกลักษณ์ไทย ไปปรับใช้จัดการเรียนการสอนกับนักเรียนในระดับอื่น ๆ หรือ ในสาระการเรียนรู้อื่น ๆ ทำได้โดยปรับกิจกรรมให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะและวัยของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการสร้าง และพัฒนาหลักสูตรบูรณาการให้เด็กกลุ่มพิเศษ เรียนร่วมกับเด็กปกติ เพื่อให้เด็กกลุ่มพิเศษมีพัฒนาการที่ดีขึ้น และสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข แต่ควรพิจารณาให้เหมาะสมกับนักเรียน ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน